

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Araştırma Makaleleri
Research Articles

Latin Amerika'da Siyasi Birlik Düşüncesinin Dünü ve Bugünü

The Past and Present of the Political Union Idea in Latin America

Yaşar Pınar Özmen

Sosyal Medya'da Terör Propagandası Üzerine AİHM'in İkili Tutumu

Inconsistency of the ECtHR over Terrorist Propaganda on Social Media

İlyas Fırat Cengiz

Rusya'nın Güvenlik Stratejisi Çift Sınır ve Rusya-Ukrayna Savaşı Örneği

Russia's Security Strategy Double Border and the Case of the Russia-Ukraine War

Şeyma Kalyoncu İlhan

Kitap İncelemesi
Book Review

Yasemin Çokgüçlü Kuzey Kore'nin Nükleer Faaliyetleri ve Küresel Yansımaları

Eda Vural

Editörler Kurulu / Editorial Board

Baş Editör / Editor-in-Chief

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Özgür Tüfekçi

Genel Koordinatör / General Coordinator

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Alper Tolga Bulut

Yönetici Editörler / Managing Editors

- Dr. / Dr. Hülya Kınık
- Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Göktuğ Kıpırzlı
- Arş. Gör. / Research Assist. Fevzi Kırbaşoğlu

Kitap İnceleme Editörleri / Book Review Editors

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Bülent Şener (*Türkçe Kitap / Books in Turkish*)
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Murat Ülgül (*İngilizce Kitap / Books in English*)

Alan Editörleri / Section Editors

- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Fatma Akkan Güngör
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Yılmaz Bayram
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ayça Eminoğlu
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Vahit Güntay
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Erol Kalkan
- Profesör / Prof. Dr. İsmail Köse

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

- Dr. Shane Brennan – American University in Dubai, UAE
- Dr. Alessia Chiriatti – University for Foreigners of Perugia, Italy
- Professor Murat Çemrek – Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Rahman Dağ – Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Federico Donelli – University of Genoa, Italy
- Professor Süleyman Erkan – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Professor Monique Sochaczewski Goldfeld – Escola de Comando e Estado-Maior do Exército, Brazil
- Dr. Ayla Göl – York St John University, UK
- Professor Emre İşeri – Yaşar Üniversitesi, Türkiye
- Professor Gökhan Koçer – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Dr. SungYong Lee – University of Otago, New Zeland
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ali Onur Özçelik – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
- Professor Alp Özerdem – George Mason University, USA
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Kaan Renda – Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Paul Richardson – University of Birmingham, UK
- Professor Didem Ekinci Sarier – Çankaya Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Hüsrev Tabak – Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
- Professor Coşkun Topal – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Novus Orbis
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Journal of Politics and International Relations

ISSN: 2687-220X

Cilt 4 | Sayı 2 | 2022
Volume 4 | Number 2 | 2022

İçindekiler / Table of Contents

Araştırma Makaleleri / Research Articles

127

**Latin Amerika'da Siyasi Birlik
Düşüncesinin Dünü ve Bugünü**

The Past and Present of the Political Union Idea
in Latin America

Yaşar Pınar Özmen

160

**Sosyal Medya'da Terör Propagandası Üzerine
AİHM'in İkili Tutumu**

Inconsistency of the ECtHR over Terrorist Propaganda
on Social Media

İlyas Fırat Cengiz

180

**Rusya'nın Güvenlik Stratejisi Çift Sınır ve
Rusya-Ukrayna Savaşı Örneği**

Russia's Security Strategy Double Border and
the Case of the Russia-Ukraine War

Şeyma Kalyoncu İlhan

Kitap İncelemesi / Book Review

205

Yasemin Çokgüçlü

Kuzey Kore'nin Nükleer Faaliyetleri ve Küresel Yansımaları

Eda Vural

NOVUS ORBIS
Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Volume 4 • Number 2 • 2022

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW

**KUZEY KORE’NİN NÜKLEER FAALİYETLERİ
VE KÜRESEL YANSIMALARI**

Yasemin Çokgüçlü

(Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2022)

Eda VURAL*

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 29.12.2022

Düzeltilme Tarihi // Revised: 30.12.2022

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 30.12.2022

Kuzey Kore, uzun zamandır nükleer silah araştırmaları ve çalışmaları ile dünya gündemini domine eden önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz dünyasında nükleer güce sahip olmanın önemi yadsınamaz bir gerçektir. Uluslararası ilişkiler alanında güvenlik kavramı siyasi ve askeri ilişkiler açısından değerlendirildiği doğrultuda, devletlerin varlıklarını sürdürebilmeleri ancak hayatta kalabilmelerine bağlıdır. Bu sebeple hükümetler, varoluşlarına ve halklarının kalıcılığına karşı meydana gelebilecek en ufak bir tehdidi güvenlik sorunu olarak tanımlar. Dolayısıyla her türlü tedbiri alma ve eylemde bulunma hakkını kendilerine meşru görürler. Dr. Yasemin Çokgüçlü’nün çalışması bu bağlamda değer kazanmakta ve okuyucularına Kuzey Kore’nin devlet

* Lisans Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ORCID: 0000-0002-7455-4503, edavuralll884@gmail.com

politikasının büyük bir bölümünün hayatta kalma stratejileri ve nükleer faaliyetlerden oluştuğuna dikkat çekmektedir.

Rejim Güvenliği Bağlamında Kuzey Kore'nin Nükleer Faaliyetleri ve Bölgesel Yansımaları başlığıyla savunulan doktora tezine dayanan kitap üç bölümden oluşmaktadır: **Kuzey Kore'de Rejim Güvenliği: Nükleer Öncesi Dönem, Nükleer Kuzey Kore'de Rejim Güvenliği** ve **Kuzey Kore'nin Nükleer Silahlanmasının Bölgesel ve Küresel Güvenliğe Yansımaları**. Sonuç bölümü ise kitabın başından itibaren ele alınan ve tartışılan argümanları bütüncül olarak görmek açısından faydalıdır.

Giriş bölümünde kitap boyunca cevap aranan temel sorular, çalışmanın amacı ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Çokgüçlü, Kuzey Kore'nin nükleer politikalarını rejim güvenliği kuramı çerçevesine oturtmaktadır. Yazar, Kuzey Kore'nin nükleer silah sahibi olma sebeplerini açıklarken devletlerin neden nükleer silah sahibi olmak istediğini üç model üzerinden analiz eden Scott Sagan'ın *Why Do States Build Nuclear Weapons?: Three Models in Search of a Bomb* (1996-1997)¹ başlıklı çalışmasında başvurduğu güvenlik ve iç politika modellerinden yararlanmaktadır (Çokgüçlü, 2022, s. 2).

Veri tablolarından ve haritalardan faydalanılan birinci bölümde, Kuzey Kore'nin Kore Savaşı'ndan bu yana serüveni anlatılmakta ve böylece kitabın diğer kısımları için altyapı oluşturulması hedeflenmektedir. Aynı zamanda Kuzey Kore'nin devlet geleneklerine dayanan ve **Juche** adı verilen siyasi ideolojinin rejim üzerindeki etkileri değerlendirilmekte ve rejim güvenliğinin şekillenmesindeki parametreler incelenmektedir. Çokgüçlü'nün, Soğuk Savaş'ın ilk sıcak çatışması olması nedeniyle ayrıca önemli gördüğü Kore Savaşı'nı, ABD'nin komünizmin dünyaya yayılmasına engel olma düşüncesini kapsayan çevreleme politikasının bir yansıması olarak ele alması ve bu savaş ABD'nin Güney Kore üzerinde kurduğu etki üzerinden değerlendirmesi önemli bir olarak dikkat çekmektedir (Çokgüçlü, 2022, s. 11).

Kore Yarımadası'nın bölünmesi ile yarımadanın güney tarafı ABD, kuzey tarafı ise Sovyetler Birliği'nin kontrolüne geçmiştir. Sovyetler Birliği'nin kendileriyle uyumlu bir yönetim oluşturma stratejisi üzerine 1948 yılında Kuzey Kore'nin lideri olarak başa geçen ve komünist olduğu bilinen Kim İl Sung, Sovyetler Birliği ve Çin'in desteğine tam olarak güvenememesi üzerine siyasetinde ve savunma esaslarında kendi kendine yeterlilik politikası geliştirme ihtiyacı hissettiğine işaret edilmektedir (Çokgüçlü, 2022, s. 14). Bu ihtiyaç, **kendine güvenmek** anlamına gelen **Juche** ideolojisini doğurmuştur. Liderlerin, rejim içerisindeki düzeni sağlanması ve devamlılığı

için **Juche** öğretilerini benimsediğini ve topluma bu bilinci dayattığını söyleyen Çokgüçlü, Pyongyang'ın iç ve dış politikasının temellerini, komünizmin öğretileri ile **Juche** ideolojisinin harmanlanarak Kuzey Kore'nin tüm sistemlerine uyarlanması sonucu oluşturulduğuna dikkat çekmektedir. Kuzey Koreliler, **Juche** sosyalizmini tamamen bilimsel bir teori olarak adlandırsalar da Çokgüçlü, **Juche**'yi gerçekte gözlemlere dayalı test edilebilecek deneysel önermeler dizisi olarak görmemektedir (Çokgüçlü, 2022, s. 29). Yazar, **Juche**'yi hem başlangıçta Kim İl Sung'un gücünü korumak adına politik bir araç olması hem de Kuzey Kore'nin kazanımlarını Kore koşullarına adapte etme niyetinin bir beyanı olması açılarından pragmatik bulmaktadır (Çokgüçlü, 2022, s. 35). Birinci bölümün devamında rejim güvenliğinin sağlanmasında nükleer faaliyetlerin etkisi tartışılmakta ve Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin arkasındaki itici güç olduğu düşünülen **Songun (Önce Askeriye)** politikası bağlamında 1950 – 2018 yılları arasındaki **SIPRI (Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü)** verilerine dayanarak Kuzey Kore'nin silah transferi yaptığı ülkeler ile Kuzey Kore'ye silah transfer eden ülkeler analiz edilmektedir.

Kitabın ikinci bölümünde Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin başlama süreci incelenmektedir. Kuzey Kore'nin rejim güvenliğini korumak adına neden nükleer faaliyetleri seçtiğine dair çıkarımlar yapılmakta, nükleer güç olma arzusunun altında yatan temel sebepler irdelenmektedir. Kitabın ikinci bölümünün önemli bir kısmı Kuzey Kore'nin nükleer denemelerine ayrılmıştır. Kronolojik olarak 1940'tan günümüze Kuzey Kore'nin kısa, orta, uzun ve kıtalar arası menzilli ve ayrıca denizaltından fırlatılan balistik füzeler dâhil olmak üzere test ettiği bütün füzeler hem grafik hem de istatistiklerden yararlanılarak incelenmektedir. Yazar ikinci bölümde, bu denemelerin ve Kuzey Kore'nin benimsediği nükleer politikaların uluslararası ortamda oluşturduğu tepkilere ve söylemlere yer vermektedir. Kuzey Kore'nin **Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması**'ndan çekilmesi sonrasında ABD eski başkanı Jimmy Carter'ın duruma müdahalesi ile Kuzey Kore yönetiminin çekilme kararının askıya alınması ile birlikte Kim İl Sung'un vefatının ardından yerine geçen oğlu Kim Jong İl'in ılımlı tutumu sonucunda imzalanan **Çerçeve Antlaşması** sürecinde Kuzey Kore'nin bu antlaşmayı gizli olarak yürüttüğü uranyum zenginleştirme programı ile ihlal etmesi sonucu gidilen **Altı Taraflı Müzakere** süreci gibi çoklu mutabakatlarla sürecin nasıl yönetildiği tartışılmaktadır. Sonrasında, Kuzey Kore'nin nükleer doktrinine resmîyet kazandıran **Nükleer Silah**

Sahibi Devlet Yasası'nın incelemesi yapılmış, bu bağlamda Pyongyang'ın askeri ve siyasi stratejisi analiz edilmektedir.

Kitabın üçüncü ve son bölümünde ilk olarak, Kuzey Kore'nin kurduğu ittifaklar çerçevesinde bölgesel düzeydeki ilişkileri (örneğin Çin, Pakistan ve Sovyetler Birliği) incelenmektedir. Kuzey Kore savunması ve istihbarat çalışmaları konularında uzman olan analistlerin Kuzey Kore'nin ittifakları ile yaptığı anlaşmalar ve bilgi alışverişlerine dair değerlendirmelerine yer verilmektedir. Bu ittifakları Rusya Federasyonu ve Çin'in ne ölçüde etkilediği ya da tetiklediği üzerine çıkarımlar yapılmaktadır. Çin'in Kore Yarımadası'na karşı izlediği tedbir almaya yönelik ve dengeleyici politikalar bağlamında, kendi ulusal güvenliği için tampon bölge olarak gördüğü Kuzey Kore politikası analiz edilmektedir. Çin'in Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetleri ve gelişmeleri doğrultusunda 2000'li yıllardan itibaren değişen dış politikasına dair bilim insanlarının farklı görüşlerine yer verilmektedir. Kuzey Kore'nin nükleer güç olma sürecinde Çin'in rolü incelenerek, Çin'in Kuzey Kore'ye karşı uyguladığı politikanın sürdürülebilirliği tartışılmaktadır.

Rusya'nın son zamanlarda değişim gösteren politikaları ve Kore Yarımadası'ndaki stratejik hedeflerine dikkat çekmektedir. Çokgüçlü, Rusya'nın Kuzey Kore ile ilgili temel olarak desteklediği ve tutarlı davrandığı üç ana konu tespit etmektedir. Bu konular; **nükleer silahlardan arındırma, Kore Yarımadası'nda barışı korumak veya en azından savaşı önlemek** ve **Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin bir devlet olarak korunması** (Çokgüçlü, 2022, s. 169) olarak belirlenmektedir. Bu bağlamda Rusya, Kuzey Kore'deki bir iç siyasi sorun veya krizin Kim rejiminin sona ermesine sebebiyet verebileceğinden çekindiği için, Kuzey Kore'de herhangi bir kriz istememekte, ayrıca Kuzey ile Güney arasındaki ayrılığın korunmasını desteklemektedir. Rusya'nın Kuzey Kore politikasının geleceğini ve sürdürülebilirliğini tartışan yazar'a göre;

Rusya, Kore Yarımadasındaki durumu etkileme gücünün sınırlı olduğunun bilincindedir. Kuzey Kore rejimi ile iletişim için sahip olduğu tek gerçek yöntem diplomatik kanallardır (Çokgüçlü, 2022, s. 177-178).

Yazar çalışmasına, Rusya'nın Kuzey Kore'nin nükleer denemelerine tepkisi ve ABD ile Kuzey Kore arasında gerçekleşen nükleer müzakerelerdeki tavrını inceleyerek devam etmektedir. Kuzey ve Güney Kore arasındaki ilişkilerde ABD etkisini inceleyen Çokgüçlü (2022, s. 182), ABD'nin varlığının Kore Yarımadası'ndaki dengeleri değiştirdiğini ve Kuzey ile

Güney'in karşılıklı bağımsız bir ilişki kurmasına müsaade etmediğini düşünmektedir.

Sonuç bölümünde Çokgüçlü, Kuzey Kore'nin tüm bölgesel düzeni etkili bir şekilde değiştirdiğine vurgu yapmakta, nükleer silahlardan arındırmanın gerçekleşmesi halinde oluşacak yeni jeopolitik dengenin kısa ve orta vadede ciddi sarsıntılara yol açma ihtimalinin bulunduğu ve bölgedeki bütün aktörlerin bu yeni durumdan etkileneceği öngörüsünde bulunmaktadır. Kuzey Kore'nin nükleer silahlarından, verilecek güvenlik garantileri ve ekonomik yardım karşılığında vazgeçmesini oldukça düşük bir ihtimal olarak gören yazar, Kuzey Kore'nin hiçbir zaman nükleer programından tamamen vazgeçmeyeceğini düşünmektedir (Çokgüçlü, 2022, s. 231).

Çokgüçlü'nün kitabı, Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin yarattığı bölgesel etkilerle ilgili bakış açısı oluşturması bağlamında literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Türkiye'de yürütülen Kuzey Kore'ye dair çalışmalar açısından çeşitlilik sağlaması ile kayda değer bir eser ortaya konmuştur. Kitap, Kuzey Kore'nin nükleer silah sahibi olma isteği ve kararlılığının dış etkenlerin doğurduğu tehdit algısının yanı sıra iç politikadaki sorun ve sebeplerin de önemli ölçüde etken olduğunu gözler önüne sermesi ile Kuzey Kore ve nükleer silahlanma çalışmalarına farklı bir bakış kazandırmıştır.

¹ Sagan, S. D. (1996-1997). Why do states build nuclear weapons?: Three models in search of a bomb. *International Security*, 21(3), 54-86.